

Ogled po kranjskem Gorenskem.

Pot od Ljubljane do Belepeči (Weissenfels).

(Dalje.)

Kakor vrito v veliko skalnato skledo se razprostira pred nami drugo, okroglasto jezero, malo manjše od spodnjega, ki spira s svojimi zelenimi nemirnimi valovi okroglasto okoli njega nasuto skalovje. Ob levi strani nas v jezero moleč polotok s temnim logom živo opominja na posvečene gaje starih paganskih svetišč, — na desno se skoraj tik iz jezera dviguje stermo pečovje malega Kogelna; nar krasniši razgled pa se nam kaže proti jugu. Ravno v sredi podolgo-gasto-okrogle doline kipí orjaški Mangart v celi svoji mogočnosti, 8460 čevljev visok, in kar ni le v Krajni, temuč na svetu sploh pri visocih hribih redek prikazek, se tu vidi, namreč, da ga nam ne zakriva odslej noben griček, ampak da celega vidimo kakor je od nog do temena. Nališpanemu mladenču enak se ponosno ogleduje v zerkalo jezera; pa mu je tudi oprava mnogoverstna: navdan je ob enem z zeleno poletno, in pa z belo zimsko odejo. Berž za skalnatim obrežjem jezera ležijo po podolgo-okroglasti, amfiteatrališko ležeči dolini obraščene senožeti in planine, mirno prebivališče pašne živine poleti; nad planinami pa vidimo tamno-zelene gojzde, od visocih jelk do pertličnega germicja; za tem sledijo kamnite groblje, ki se družijo z večnim snegom, naprej pa visoka, sterma in gola glava.

Od Mangarta se kakor belo ogrinjalo v enaki obliki na obedve strani sem okoli doline čedalje nižje vleče stermo skalnato zobovje, kar celi okolici daje obliko velicega naravnega gledišča. Čudapolna tihota kakor pri gornjem jezeru tudi tu vlada. — Bilo je že pozno popoldan, ko sem stal na obrežji teh jezer, — kaj pa je čutilo serce moje o tem pogledu, bi popisati se zastonj trudilo peró. Razun ljubke pesmice, ki jo je popeval pastirček na obrežji doljnega jezera, in razun počasnega donenja zvoncev, ki se je razlegalo od živinice raz planin doli, je bila navdana cela okrajna z grobno tišino. — Oj, draga domovina moja, koliko biserov hranuješ ti v svojem krilu, in kako malo te še, posebno v tem koncu, sinovi tvoji poznajo! Kako bi se bahali, kako bi vpili rojaki družih dežel, ako bi se s takim lepoticjem ponášati zamôgli, — pri nas pa je vse tiho, vse molčí. Res čudno in prečudno je, da slavni Valvazor nam kar čertice ni o sprelepih teh jezerih zapisal, pa tudi nihče drug ne. — Take in enake misli so me navdajale, da se nisem zamogel ubraniti neke pravične nevolje, da toliko lepoto tako dolgo zagrinjalo nevednosti zakriva. V spomin od tod sem si vzel serčne želje, mnogokrat še stati na obrežji teh jezer belopečanskih ali mangartovih *), kar tudi tebi, dragi bravec, iz serca priporočam; tu boš vidil lepoto, ki se po svoji strani z rajskim Bledom lahko meri! — Povém naj k sklepu še to, da zgornje jezero se pod zemljo razliva v doljno, in da poleg jezera je pečina, kjer se ob enem obedve, spodnje prijazno-milo, in zgornje divje-lepo spregledati zamorete. Zvedil sem pa to še le pozneje, ker sem brez kaži-

dostavljali, ker pisava beril je misel naša; naj se čuje sedaj tudi druga; zastran une in te naj sodijo bravci sami in kar je bolje, naj obderžé pisatelji slovenski. Če bi se spustili v pravdo tu in tam, bi je ne bilo lahko konec, in kdo bi razsodil, da bi bilo vsem prav? Le to, kar se tiče zapopadka beril, omenimo memogredé, da nam je slavno c. k. ministerstvo nauka predpisalo, kakošne verste članki naj se vzamejo v vsako berilo, in da so nam bili v izgled česke, horvaške in nemške berila. Vredovali smo pa berili vsled ministerskega predpisa potem tako, da smo zbirko napravili slovenskih naj imenitniših pisateljev. Ako se pogreša v njih kakošno slavno ime, nismo tega krivi, ako oni pisatelj ni spisal kaj tacega, kar bi za predpisano berilo bilo pripravno. Vred.

*) Mangart. Manhart berem v „Novicah“ l. 1852 v nekem dopisu „iz goriških hribov“, kakor tudi v letošnjem „Koledarčku“ poslovenjeno v „Babji zob“. — Ali je to Mangarta pravo slovensko ime, ali se je zamenilo po pomoti z „Babjim zobom“ poleg Bleda, ne vem. Pis. (V življenjopisu Stanigovem ga imenujejo svetli knez Slomšek tako; bi utegnilo tedaj pravo biti. Vred.)

pota ondi bil, toraj ne morem teh krajev natanko zaznamovati. (Konec sledí.)

Kratkočasno berilo.

Kaznjena lakomnost.

(Po Hammer-u.)

Kalif Džafer Almansur je imel tako zvest spomin, da je slednjo pesem, ki jo je enkrat slišal, v glavi obderžal. Imel je pa tudi robinjo (sužnjo), ktera je sleherno pesem od besede do besede ponoviti znala, da jo je le dvakrat slišala, in imel je roba (sužna), ki je vsako pesem ponavljal po trikratnem zaslišanju.

Kalifa so sploh za podpornika znanstev in umetnost imeli; bil je pa tako neznano skóp, da se mu je celó vinar težko izmuzal iz rok. Kolikorkrat mu je kak pesnik svoje delo poklonil, je vselej zapovedal, naj se mu pesem z zlatom odvaga, toda le, ako je nova in nikakih ukradenih misel v sebi nima. Je li tedaj ubog pesmarček svojo pesmico prebral, precej jo je Kalif od konca do kraja ponovil, in pristavil: „Oj, to je že sila stara; vsaj vidiš, da jo tudi jez znam“.

Neki pesnik se prederzne mu na to reči, da to je le poseben dar božji, da znate reči, ki ste jih enkrat slišali, od besede do besede ponovljati. Na to pa zaverne Kalif: „Nikakor ne! to pesem, ki mi jo ti za novo ponujaš, zna vsako otroče. Vidiš ondi-le robinjo in roba, — več ko enkrat sta mi jo že ponavljala“. Pomigne jima, pesem ponoviti, kar ju je zarad njunega dobrega spomina lahko stalo, ker je robinja pesem dvakrat, iz pesnikovih in kalifovih ust, in rob trikrat čul, iz pesnikovih, kalifovih in robinjih ust. In tako se je zgodilo, da je mogel ubogi pesnik, vès osupnjen o tej brez njegove vednosti stvorjeni tatvini, praznih rok kalifa zapustiti.

Asmaj, kalifov pesnik, kterege je to nevredno ravnanje z njegovimi tovarši v dušo zbadalo, sklene maševati se nad kalifom za-se in za svoje prijatelje. Zloži tedaj kratko pesmico iz naj težjih besed in naj terših slov, ki jih je koli v arabskem jeziku zaslediti mogel, se preobleče v beduina, ter pride na veljbludu (kameli) jezdé na kalifov dvor. Ta mu postavi znane pogoje. „Brate Arabljane“ — mu velí — „je li pesem, ki jo hočeš ravnokar povedati, tvoja vlastna, odvagam ti jo z zlatom; ako ni, ne dobiš ne pare“ *).

Sedaj pové Asmai nalašč za to zloženo pesem. Kalif se trudi in trudi, al zavolj nakopičenih sila terdih in umetno zavutih besed je po enkratnem slišanju ni mogel ponoviti; — pogledoval je roba in robinjo, pa oba sta odmajevala, da ne znata.

Nevoljno tedaj reče kalif: „Daj mi tedaj pesem, da ti jo z zlatom odvagam“. „Precej! dopusti le, da jo odložim“. „Kaj? da pesem odložiš? kaj če to?“ „Boš koj koj vidil, blagi knez!“ Pripeljejo veljbluda, kterege breme je bil kamnen steber, na katerem je bila pesem vdoljbena.

Kaj je bilo početi? Kalif je mogel mož beseda biti, ter težki kamen z zlatom odvagati. Njegov lastni pesnik ga je dobro splačal.

Vprašanje.

Kaj pomeni „polutek“?

Jez nisem te besede še nikoli bral, morebiti je malo znana; zato poprašam za-njo v „Novicah“. Slišal sem prostega človeka jo takole rabiti: „Ko smo na — za zvon zlagali, je na kočarja prišlo še čez pet rajniš; kdor je pa „polutek“ imel, je moral dati deset rajniš“. — Ali je „polutek“ morebiti pol kmetije?

J. Š—c.

Častiti gosp. fajm. Zalokar, s katerim sva se o tem menila, so nam rekli, da polutek je na Dolenskem povsod znana beseda in da se za polovico vsaktere stvari utegne rabiti; poluta, die Hälfte.

Vred.

*) Para je bakren drobiž.